

**RUS TILI TA'LIMIDA AQLLI TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI**

Samarqand shahar, Samarqand viloyati

Nurullayeva Shahlo Olimovna

65-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi

boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada rus tili ta'limida aqlli texnologiyalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari, ularning o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Zamonaviy ta'lim jarayonida raqamli vositalar, sun'iy intellekt, interaktiv platformalar, multimedia texnologiyalari va avtomatlashtirilgan ta'lim dasturlaridan foydalanish til o'rganish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Maqolada aqlli texnologiyalarning rus tilini o'rgatishda o'quvchilarning lug'at boyligini kengaytirish, grammatik bilimlarini mustahkamlash, talaffuzini yaxshilash, og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish hamda mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishdagi pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, texnologiyalardan foydalanishda o'qituvchining metodik rahbarligi, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va axborot xavfsizligini ta'minlash masalalariga e'tibor qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *rus tili, aqlli texnologiyalar, raqamli ta'lim, sun'iy intellekt, pedagogik texnologiya, interaktiv ta'lim, multimedia, til o'rganish, kommunikativ kompetensiya, raqamli kompetensiya.*

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanish tobora kengayib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi o'quv jarayonini tashkil etishning yangi shakllarini yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, chet va xorijiy tillarni o'rgatishda raqamli hamda aqlli texnologiyalardan

foydalanish o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish, mustaqil ishlash imkoniyatlarini kengaytirish va ta'lim jarayonini individuallashtirish uchun muhim sharoit yaratmoqda. Rus tili ta'limida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning dolzarbligi shundaki, tilni o'rganish faqat grammatik qoidalarni yodlash bilan cheklanmaydi. O'quvchi rus tilida tinglab tushunish, o'qish, yozish va og'zaki muloqot qilish ko'nikmalarini egallashi kerak. Bunday ko'nikmalarni rivojlantirishda audio, video, interaktiv mashqlar, elektron lug'atlar, raqamli platformalar va sun'iy intellektga asoslangan vositalar katta imkoniyatlarga ega.

“Aqlli texnologiyalar” tushunchasi ta'lim jarayonida foydalanuvchining ehtiyojiga moslashadigan, ma'lumotni qayta ishlaydigan, topshiriqlarni avtomatik shakllantiradigan yoki natijalarni tahlil qilishga yordam beradigan raqamli vositalarni anglatadi. Bunday texnologiyalar o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olish va ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirish uchun qo'shimcha imkoniyat yaratadi. UNESCO ta'limda generativ sun'iy intellektdan foydalanishda inson markazli yondashuv, pedagogik maqsadga muvofiqlik, xavfsizlik va axloqiy me'yorlarga rioya qilish muhimligini ta'kidlaydi.

Asosiy qism

Rus tili ta'limida aqlli texnologiyalardan foydalanish, avvalo, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashga xizmat qiladi. An'anaviy darslarda o'qituvchi tomonidan tushuntirish, savol-javob, yozma mashqlar va matn bilan ishlash asosiy o'rin egallasa, aqlli texnologiyalar ushbu faoliyatlarni interaktiv shaklda tashkil etish imkonini beradi. O'quvchi yangi mavzuni elektron materiallar, audio va video resurslar orqali o'zlashtirishi, mashqlarni mustaqil bajarishi va natijasini darhol ko'rishi mumkin.

Grammatik mavzularni o'zlashtirishda ham aqlli texnologiyalardan samarali foydalanish mumkin. Rus tilidagi otlarning jinsi, kelishiklar, fe'l zamonlari, sifatlarning moslashuvi, gap tuzilishi kabi murakkab mavzularni interaktiv mashqlar yordamida mustahkamlash mumkin. O'quvchi topshiriqni bajaradi, tizim esa natijani ko'rsatadi va ayrim hollarda xato qilingan joyni aniqlashga yordam beradi. Bu o'quvchiga o'z xatosini ko'rish, uni tahlil qilish va qayta ishlash imkonini beradi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari yozma nutqni rivojlantirishda ham qo'shimcha pedagogik imkoniyat yaratadi. O'quvchi ma'lum mavzuda matn yozib, undagi grammatik yoki imloviy xatolarni aniqlash uchun intellektual vositalardan foydalanishi mumkin. Biroq bunda o'quvchi tayyor matn yoki javobni ko'chirib olishga emas, o'z xatosini tushunishga va to'g'ri variantni mustaqil ishlab chiqishga yo'naltirilishi kerak. O'qituvchi esa sun'iy intellektdan foydalanish jarayonini nazorat qilib, o'quvchiga undan ta'limiy maqsadda foydalanish qoidalarini tushuntirishi zarur.

Aqlli texnologiyalarning yana bir muhim imkoniyati o'quvchilarning mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlashdan iborat. O'quvchi darsdan tashqari vaqtda elektron darsliklar, videodarslar, audio materiallar va interaktiv topshiriqlardan foydalanib, rus tilini mustaqil o'rganishi mumkin. Bu esa ta'lim jarayonining faqat sinf xonasidagi mashg'ulot bilan chegaralanib qolmasligiga imkon beradi. O'quvchi o'ziga qulay vaqtda mavzuni takrorlashi, tushunmagan joylarini qayta ko'rib chiqishi va qo'shimcha mashqlar bajarishi mumkin.

Aqlli texnologiyalar o'qituvchining faoliyatini ham yengillashtirishi mumkin. Masalan, elektron testlar yordamida o'quvchilarning bilimini tezkor tekshirish, natijalarni umumlashtirish va o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarni aniqlash mumkin. O'qituvchi olingan natijalar asosida keyingi darslarni rejalashtirishi va ayrim mavzular bo'yicha qo'shimcha mashg'ulotlar tashkil qilishi mumkin. Shu jihatdan texnologiyalar o'qituvchini almashtirish emas, balki uning pedagogik faoliyatini samarali tashkil etishga yordam beruvchi vosita sifatida qaralishi lozim.

Multimedia texnologiyalari rus tili darslarini mazmunan boyitish imkonini beradi. Video, audio, animatsiya, rasm va interaktiv topshiriqlarni birlashtirish orqali o'quvchilarning turli sezgi kanallaridan foydalanish mumkin. Masalan, rus tilida ma'lum bir mavzuni o'rganishda avval qisqa videofilm namoyish etilib, keyin video mazmuniga oid savollar berilishi, yangi so'zlar tushuntirilishi va o'quvchilar ushbu so'zlardan foydalanib gaplar tuzishi mumkin. Bunday kompleks yondashuv tilning tinglash, tushunish va amaliy qo'llash jarayonlarini o'zaro bog'laydi.

Raqamli texnologiyalar orqali rus tilini boshqa fanlar bilan integratsiyalash

ham mumkin. Masalan, tarixiy mavzularni rus tilida o'rganish orqali o'quvchilar bir vaqtning o'zida til ko'nikmalarini va tarixiy bilimlarini rivojlantiradilar. Geografik, madaniy, adabiy va san'atga oid materiallardan foydalanish esa rus tilini o'rganish jarayonini mazmunan boyitadi. Bunday integratsiya o'quvchilarning fanlararo fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Aqlli texnologiyalardan foydalanishda o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish muhimdir. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun rangli tasvirlar, qisqa audio va video materiallar, oddiy interaktiv o'yinlar samarali bo'lishi mumkin. Yuqori sinf o'quvchilari uchun esa murakkabroq matnlar, virtual muloqot, loyiha ishlari, muammoli vaziyatlar va sun'iy intellekt yordamida tashkil etiladigan mustaqil topshiriqlardan foydalanish mumkin. Demak, bir xil texnologiyani barcha yoshdagi o'quvchilarga bir xil shaklda qo'llash emas, balki uning mazmuni va murakkabligini o'quvchining rivojlanish darajasiga moslashtirish lozim. Aqlli texnologiyalardan foydalanish jarayonida o'qituvchining raqamli kompetensiyasi alohida ahamiyatga ega. O'qituvchi foydalanayotgan texnologiyaning imkoniyatlarini yaxshi bilishi, uning ta'lim maqsadiga mosligini baholashi va o'quvchilarni undan samarali foydalanishga yo'naltirishi kerak. Shuningdek, o'qituvchi raqamli manbalardagi ma'lumotlarni tanqidiy baholash va tekshirish ko'nikmasiga ega bo'lishi zarur.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, rus tili ta'limida aqlli texnologiyalardan foydalanish zamonaviy ta'lim jarayonini takomillashtirishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Raqamli platformalar, multimedia vositalari, interaktiv mashqlar, elektron lug'atlar, nutqni aniqlash dasturlari va sun'iy intellekt asosidagi vositalar o'quvchilarning rus tilini o'rganish jarayonini yanada qiziqarli, interaktiv va individual yo'naltirilgan tarzda tashkil etish imkonini beradi.

Aqlli texnologiyalar yordamida o'quvchilarning lug'at boyligini oshirish, grammatik bilimlarini mustahkamlash, talaffuzini rivojlantirish, tinglab tushunish, og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini shakllantirish mumkin. Bundan tashqari, bunday texnologiyalar o'quvchilarning mustaqil ta'lim olishiga va o'z bilimlarini

nazorat qilishiga yordam beradi.

Demak, rus tili ta'limida aqlli texnologiyalardan an'anaviy va interfaol metodlar bilan uyg'un holda foydalanish o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirish, ta'limga qiziqishini oshirish va mustaqil fikrlashini qo'llab-quvvatlash uchun samarali pedagogik imkoniyat yaratadi. Eng muhimi, texnologiya ta'limning maqsadi emas, balki o'quvchining bilim olishi va rivojlanishini ta'minlovchi vosita sifatida qo'llanishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2020.
2. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2006.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2008.
4. Passov E.I. Kommunikativ metod obucheniya inoyazychnoy reche. – Moskva: Prosveshchenie, 1991.
5. Polat E.S. Novye pedagogicheskie i informatsionnye tekhnologii v sisteme obrazovaniya. – Moskva: Akademiya, 2009.
6. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. – Paris: UNESCO, 2023.